№ 118 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 4

1903

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 4 № 118

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկ.
Թղթակցութիւնք գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Բաժանորդութիւն ընդունվում է ամեն ժամ.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողադրին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Սարի Աստուածատուրեան, Սոֆիա Առաքելեան, Գրիգոր և Ալէքսանդր Միրզոյեանցները, Սանիան և Գրիգոր Թումանեանցները, ցաւօք սրտի յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին, առաջիններն սիրելի որդու, երկրորդները՝ Թանգագին եղբօր, իսկ վերջիններն քրոջորդու վաղամեռիկ

ԼԵՒՈՆ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆՑԻ

ցաւալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, գիշերվայ ժամի 3-ին Հաջինանցիստր չափաքրայում, երեկոյեան ժամի 7-ին Թաղման կարգը կատարվելու է յունիսի 5-ին, առաւօտեան ժամի 10-ին, Սանիան Թումանեանցի տնից (Фончарная փողոց, № 6) Վորոնցովի արձանի մօտ) և այնտեղից դէպի Խոջիվանքի գերեզմանատունը։
1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
Նոր ժողովների սկզբնաւորութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հասարակական գործունէութիւն. Նամակ Ախալքալաքից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սերբիական դէպքերի առթիւ. Աւստրօ-Խունգարական յարաբերութիւններ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Կրակներ. Միջազգեստի հնութիւններից.

ՆՈՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐԻ ՍԿԶԲՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ներկայ յունիսի ամսում Կովկասում հիմք կը դրվի պարբերական ժողովների մի նոր շարքի, որ վերաբերում է մեր երկրի արդիւնաբերութեան ճիւղերից մէկին, այն է Զանգեզուր գաւառի հանքագործութեան։

Ինչպէս յայտնի է՝ մեր երկրում կան նաւթագործական և մարգանցագործական ժողովներ, որոնք կոչված են հսկելու այդ արդիւնագործութիւնների վերաբերեալ գործերի վրա և ղեկավարելու նրանց զարգացումը։ Նոյն նպատակը պէտք է ունենան և այն ժողովները, որոնք պէտք է զբաղվեն Զանգեզուրի գաւառի հանքագործութեան խնդիրներով։

Ներկայ առաջին ժողովում պէտք է քննվեն մի շարք հարցեր, որոնք վերաբերում են ժողովի գործունէութեան և նրա ապագայ կազմակերպութեան։ Ժողովը և նրա ընտրած վարչութիւնը կամ խորհուրդը իրաւունք ունեն քննել այն բոլոր խնդիրները, որոնք վերաբերում են հանքագործների շահերին, արդիւնագործութեան զարգացման և բանւորների պաշտպանութեան։

Որպէս զի կարելի լինի ժողովի դիտաւորութիւնները կատար ածելու, անհրաժեշտ են մի շարք ուսումնասիրութիւններ և դրամական միջոցներ։ Այդ նպատակով ժողովի ծրագրի մէջ մտցրված են հետեւեալ հարցերը. կազմակերպել վիճակագրութիւն Զանգեզուրի հանքերի և նրանց արդիւնագործութեան մասին, որոշել ամեն մի հանքագործարանի դրամական տուրքը այն ծախքերի համար, որ պէտք է տեղի ունենան, կազմել առաջիկայ տարվայ համար ծախքերի նախահաշիւ և ընտրել խորհրդի անդամներ։

Այն հարցերից, որոնք նպատակ ունեն նպաստել արդիւնագործութեան զարգացմանը, յիշենք այնպիսի կարեւոր կէտեր, ինչպէս են պօստային և հեռագրական հաղորդակցութեան պահանջը, հանքերի միացումը սայլի ճանապարհով Եւլախի հետ (Ջիբրայիլի վրայով), մասնագիտական հսկողութիւն և ղեկավարութիւն գործարանական շրջանում և վերջապէս վաճառանոցների ուսումնասիրութիւն գործնական յարաբերութիւններ ստեղծելու համար։ Այդ հարցերին աւելացրէք և արքունական անտառից օգտվելու կարեւոր հարցը, որ տարիներ շարունակ մտատանջութեան և առանձին հոգացողութեան առարկայ է եղել հանքագործների կողմից։

Բոլորովին ուրիշ կարգի են այնպիսի էական և կարեւոր հարցեր, ինչպէս են բանւորների կեանքի բարւոքման հարցերը, հիւանդանոցներ բանալը, բնակարաններ շինելը, կրթութիւն տալը, որոնք յայտնի են բանւորների կեանքի բարւոքման հարցի անունով։

Մենք շատ կը ցանկանայինք, որ Զանգեզուրի գաւառի հանքագործները լուրջ վերաբերվէին դէպի ժողովի պարապմունքները և միահամուռ ոյժերով սկիզբ դնէին մի կազմակերպութեան, որը կարող է էական օգնութիւն հասցնել Սիւնիքի խորքերում ծլած մի արդիւնագործութեան, շահագործելով երկրի ոյժերը և աշխատանքի միջոց տալով տեղական ազգաբնակութեան։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

Ես պարտաւորութիւն ունեմ ներկայ լինելու քաղաքային ձայնաւորների նիստերին և համբերութիւն՝ լսելու այնտեղ բոլոր ասածները... Խոստովանվում եմ, ես մի առանձին բաւականութեամբ եմ գնում այդ նիստերին, յաճախ մտքով անցնում եմ դէպի այն մօտակայ շրջանը, երբ լուսաւոր և առաջադէմ ձգտումները, ի միջի այլոց, ծնեցին ինքնավարութեան գաղափարը։ Մօտեցէք միմեանց, ժողովվեցէք, ընտրեցէք ձեր միջից անձնուէր և անկեղծ ձեր անդամներից, որ վարեն ձեր գործերը,—այս էր ասում այդ գաղափարը։

Եւ ընտրեցին. տասնեակ տարիներ է ահա, որ ընտրում, վերընտրում, նորից ընտրում են, որոշ ժամանակ ծառայեցնում են, ճանապարհ գցում, նորերին ընտրում և այսպէս մինչև այսօր։ Ես չը գիտեմ, ինչ կը լինէր հասարակական գործունէութեան վիճակը, այդ գործերի դրութիւնը (ինչ կը լինէր գործիչների վիճակը—ես գիտեմ), եթէ չը լինէր լրագրութիւնը, հասարակական կեանքի այդ ցերեկօնիաներ չը սիրող հայելին։ Բայց լրագրութիւնը ուրիշ շրջանի մէջ է գնում այդ գործունէութիւնը, նա ուրիշ գոյն է տալիս նրան։ Դրա շնորհիւ է, որ մենք յաճախ այս կամ այն խոշոր կամ փոքրիկ քաղաքային ինքնավարութեան դրական և բացասական կողմերը կշռելու հնարաւորութիւն ենք ունենում և բարոյական իրաւունք՝ դատելու, դատապարտելու այս կամ այն գործիչին, այս կամ այն յանցաւորին, քաղաքագլխին, ուպրավայի կամ կօմիսիայի որ և է անդամին։ Այլ է միապետական գործունէութիւնը, այլ հասարակական հիմունքների վրա դրած գործունէութիւնը և այս վերջինը գիւբինների Թւին չէ պատկանում։

Չեմ մոռանայ մի ձայնաւորի հետեւեալ անկեղծ խոստովանութիւնը.—Ո՛չ մի դէպքում, ո՛չ մի չարիք ինձ չէր ստիպի յանձն առնել քաղաքագլխի պաշտօնը։ Այս խօսքերը ասվեց մի փոթորկալից նիստի առիթով, որի ժամանակ հազար անգամ քրտնեցրին քաղաքագլխին, հարիւր և մի անգամ նախատեցին, յարձակվեցին նրա վրա և այդ խոստովանանքը խղճալու մի տեսակ ձև էր։

Ցիրաւի, որքան քաղցր, սրբազան և բիւրեղանման մաքուր մտածմունքներ է ծնեցնում մարդու մէջ ինքնավարութեան գաղափարը,—երբ ահա նշանակված ժամին սկսում են ժողովվել ձայնաւորները. մէկը իր սեփական գործերը, միւսը, իբրև պաշտօնեայ, իր տիրոջ գործերը, երրորդը իր ընտանեկան կեանքի կտուրից զրկված,—բոլորը շտապում են նիստի. չը կայ ո՛չ դասակարգերի, ո՛չ ազգութիւնների ու դաւանանքների խտրութիւն—բոլորը հաւասարված են մի և նոյն օրէնքով, օգտվում են մի և նոյն իրաւունքներով և խղճի հրահանգ ունեն հաւասար չափով պաշտպանելու քաղաքի շահերը, որ է իւրաքանչիւր քաղաքացու շահերը առանձին։ Մտքով ակամայ խոնարհվում ես այդ հասարակական հաւատարմատարների առաջ, որոնք ոչ միայն ամիսը մի քանի անգամ ձայնաւորների նիստ են ունենում, այլ և նրանցից իւրաքանչիւրը մի կամ մի քանի կօմիսիաներում մասնակցութիւն ունի. հողային, տնտեսական, շինարարական, ֆինանսական, գնահատման, վերստուգող և այլն, և այդ բոլորը ձրի, անվարձ, միմիայն եղբայրական և մարդկային պարտաւորութիւններից դրդված։

Այսպէս են լինում իմ մտածմունքները, բայց իրականութիւնը այնքան էլ իդէալական չէ լինում։ Այն իրողութիւնը, որ իւրաքանչիւր ձայնաւորից պահանջվում է օբեկտիվ վերաբերմունք, սակաւ է հրապարակում երեւում։ Արդարութիւնը պահանջում է, որ իւրաքանչիւր ձայնաւոր, դուրս մտնելուց յետոյ, մոռանայ իր անհատական և սօցիալական դրութիւնը և դատէ, իրերի վրա նայէ լոկ անաչառ, անշահաւէտ կերպով։

Բայց այդպէս չէ. նաւթարդիւնաբերող ձայնաւորը չէ մոռանում իր անհատականութիւնը, երբ հարկաւոր է լինում իր գործարանի համար հող յատկացնել և եթէ համեստութիւնից ինքը կամ ներկայ չէ լինում կամ ներկայ լինելիս լռում է,—նրա փոխարէն խօսում են նրանից կախում ունեցող ձայնաւորները...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿՐԱԿՆԵՐ

(Կորոլենկօից)

—

Մի անգամ, առաջներում, մի մութ աշնանային երեկոյ դէպք եղաւ ինձ նաւել Սիբիրի մռայլ մի գետի վրա։ Յանկարծ, առջեւում, մութ սարերի տակից փայլեց մի կրակ։

Փայլեց ուժեղ ու պայծառ, բոլորովին մօտիկ...

—Օհ, փառք Աստուծու, ասացի ես ուրախացած, մօտ է իջեւանը։

Թիավարը դարձրեց գլուխը, նայեց ուսի վրայով դէպի կրակը ու կրկին ծոյլ ծոյլ շարժեց Թիակը։

—Հեռու է։

Ես չը հաւատացի. անորոշ մթութեան մէջ երեւացող կրակը կարծես կանգնած էր իմ առաջ։ Բայց արդարացի էր Թիավարը. կրակն իսկապէս հեռու էր մեզանից։

Յաղթելով խաւարը, մօտենալ, փայլել, խոստանալ ու հրապուրել իրանց մօտիկութեամբ՝ այս է գիշերային կրակների յատկութիւնը։ Ահա, ահա կարծում ես Թիակի մի քանի հարուած էլ, և վերջացած է ճանապարհը... բայց հեռու հեռու է նա...

Եւ դեռ երկար մենք նաւում էինք Թանաքի նման սեւին տուող գետի վրա... Կիրճերն ու ժայռերը դուրս լողալով ջրից, մօտենում ու կրկին կորչում էին, կարծես անհուն հեռաւորութեան մէջ, իսկ կրակը շարունակ երեւում էր հրապուրելով ինձ, պաղղալով իմ առաջ այնպէս մօտիկ ու այնքան հեռու...

Այժմ էլ ես յաճախ մտաբերում եմ այդ ժայռոտ սարերով շրջապատված մութ գետը ու այդ կենդանի կրակը։

Մենակ ես չեմ, որին հրապուրում էր այդ կրակը՝ ինձանից առաջ, ինձանից յետոյ էլ շատ կրակներ շարունակ հրապուրել են իրանց մօտիկութեամբ ուրիշներին... Սակայն կեանքը շարունակում է հոսալ կրկին ու կրկին նոյն տխուր ափերի մէջ, իսկ կրակները դեռ հեռու են։

Եւ դարձեալ հարկաւոր է ոյժ տալ Թիակներին։

Բայց և այնպէս... Բայց և այնպէս առջեւում —կրակներ են։

Օր. Մէլիք-Յովսէփեանց

ՄԻՋԱԳԷՏՔԻ ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ

(Շարունակութիւն)

—

Զրով փորձութիւն սահմանված է նաև այն կնոջը, որի հաւատարմութիւնը դէպի իր մարդը կասկածելի է։ Օրէնքի էական գծերը կայանում են հետեւեալում։ Նախ և առաջ նա հիմնված է անհատի անձնական պատասխանատուութեան և արդար վրէժխնդրութեան (jus talionis) սկզբունքի վրա, մեղմացած տուգանքով։ Այնուհետև տեսնում ենք Աստուծու անունով սուրբ երդման գոյութիւնը, որը մտած է Մովսէսի օրէնքի մէջ։ Բոլոր դատավարութիւնների մէջ Խամմուրաբին պահանջում է վկաներից գրաւոր ապացոյցներ։ Օրէնքը ցոյց է տալիս տնտեսական դրութեան բարձր զարգացումը։ Որոշ յօդուածներ խօսում են մուրհակների, դրամական և հողային գրաւականների, նոյնպէս և առեւտրական շրջադարձի (опе-рація) մասին։ Մեր առաջ բացվում է տնտեսական յարաբերութիւնների մի բարդ համակարգութիւն։ Առաջին տեղը բռնում են հողային օրէնքները։ Երկիրը պարտաւոր է մշակելի դարձնել։ Եթէ հունձը փչանում է երաշտից կամ կարկուտից, այն ժամանակ հողատէրն իրաւունք ունի կապալավարձ պահանջել գիւղացուց։ Յայտնի օրէնքներ կան, որոնք խօսում են ոռոգման և առուները խանգարելու դէպքերի մասին։

Օրէնքների յօդուածներից երեւում է, որ այն ժամանակներում առեւտուրը շատ զարգացած է եղել։ Վաճառականներն իրանց գործակատարներին ուղարկում էին տեղից տեղ։ Օրէնքում որոշված է, որ եթէ գործակատարը առանց ապրանքի վերադառնայ և երդմամբ հաստատէ, որ իրան ճանապարհին կողոպտել են, այն դէպքում ապրանքատէրն իրաւունք չունի նրանից բան պահանջելու։ Եթէ վաճառականը գործակատարին ապրանք է յանձնում, վերջինս պարտաւոր է գնահատել ապրանքը և այն գումարի համապատասխան մուրհակ տալ։ Ստացված փողի համար եթէ մուրհակ չը լինի, պատասխանատուութիւն չի լինի։ Մէկի պատճառած վնասի համար գանգատվելիս՝ պէտք է փաստեր ներկայացնել դատարանում։

Մեզանից 40 դար առաջ արդէն յայտնի էր, թէ ինչ է խմիչք ծախելու համար արտօնագիր (патентъ) ստանալը։ Առանց արտօնագրի, Խամմուրաբիի օրէնքը արգելում է խմիչք ծախելը։ Հետաքրքիրն այն է, որ այն ժամանակ ոգելից խմիչքներ ծախողները միայն կանայք էին լինում։—Եթէ օղետանը հաւաքված են աղմկարար մարդիկ ու կռւում են և օղեվաճառ կինը նրանց դուրս չանէ, այն դէպքում ինքը պէտք է մահվան պատիժ ստանայ։

Այժմ անցնենք այն օրէնքներին, որոնք ընդգրկում են ընտանեկան կեանքը։ Մեզ զարմացնում են կանանց շահերը պաշտպանող միջոցները։ Լէնկն ասում է. «Մի երկրի քաղաքակրթութիւնը չափվում է նրանում ապրող կնոջ դրութեամբ և օրէնքների վերաբերմունքով դէպի կինը»։ Եթէ այդ համեմատական չափն ի նկատի ունենանք, ապա կարող ենք

Զիաքարչի ընկերութեան ակցիօներ ձայնաւորը չէ կարողանում իրան պահել այն ժամանակ, երբ խնդիրը այդ ընկերութեանը որ և է արտօնութիւն տալուն է վերաբերում... Ոյժի տէր ձայնաւորը անմիջապէս սկսում է հայեացքների հրամանատարութիւնը՝ դէպի իրանից կախում ունեցող ձայնաւորները, երբ իր պաշտպանած խնդիրը տապալվելու վտանգին է ենթարկվում և անմիջապէս ընթացքը փոխվում է։

Պատմում են, անցեալ տարի մի զօրեղ ձայնաւոր համարեա թէ հրամայեց մի համալսարանաւարտ և մի առևտրական ձայնաւորի լռել և իր ուզածն անել. այդպէս էլ եղաւ... Փայլուն երազներդ անդունդ են գլորվում։ Քեզ ապշեցնում է, նախ ինչպէս մի այնպիսի խոշոր քաղաքը, ինչպէս, դիցուք, Բագուն է, չէ կարողանում 56 հոգի անձնուէր և մաքուր մարդիկ տալ՝ քաղաքի գործերը վարելու համար, մինչդեռ այժմեան 56 ձայնաւորներից հազիւ 7—8 հոգի կը գտնէք, որ խօսեն, դատեն, վիճեն, իսկ միւս բոլոր մնացածները լոկ կարասիքի դեր են կատարում։ Եւ պէտք է զարմանալ, ինչպէս հասարակութիւնը տանում է այնպիսի ձայնաւորների, որոնք ամեն կերպ արատ են բերում ինքնավարութեան մաքուր գաղափարին։

Բագու. Ռ. Յովհանջանեան

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

Մայիսի 24-ին

Մայիսի 18-ին կայացաւ մեր եկեղեցու երէցփոխի ընտրութիւնը։ 24 ընտրող պատգամաւորներից ներկայ էին ժողովին 20 հոգի։ Ներկայ երէցփոխ պ. Ս. Մառանջեանի հետ առաջարկվեցին և մի քանի ուրիշ թեկնածուներ, որոնք սակայն հրաժարվեցին քուէարկվելուց։ Գ. Մառանջեան, որ բացակայ էր ժողովից, քուէարկվեց և 15 ձայնով՝ ընդդէմ 5-ի՝ վերընտրվեց երէցփոխ։ Ընտրութիւնը աջող է։

Նոյն օրը երեկոյեան տեղական հայ թատերասէրները՝ ծխական դպրոցների չքաւոր աշակերտների և աշակերտուհիների օգտին՝ ներկայացրին «Ասլան Բալասի» և հանգուցեալ Դ. Տէր-Դաւթեանի փոխադրած՝ «Փաստաբանի մօտ» պիէսները։ Առաջին պիէսի առաջին և երկրորդ գործողութիւնները սառը անցան, իսկ մնացածը՝ բաւարար։ Երկրորդ պիէսը անհամեմատ աւելի աշխոյժ խաղացվեց։ Երկու պիէսումն էլ բաւական լաւ խաղացին տ. Վարսենիկ և օր.օր. Վ. Գասպարեան և Շ. Տէր-Ղազարեան։ Բաւական ժողովուրդ կար դահլիճում, թէև առաջին կարգերը դատարկ էին։

Շատ ցանկալի էր, որ Դ. Տէր-Դաւթեանի պիէսները խաղացող դերասանները ու թատերասէրները չը մոռանային հանգուցեալի այրու և որբերի նեղ դրութիւնը։

Ի դէպ. պ. Սաորա-Կէտին միամտացնելու համար պէտք է ասեմ, որ Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» նշանաւոր գրուածքից անշնորհք կերպով կարկատած «Ասլան-Բալասի» պիէսը շատ կողմերով անհամեմատ աւելի թոյլ է՝ քան մի ամիս առաջ այստեղ ներկայացրած «Արմէն» անունով ժամանակակից պիէսը. այդ պատճառով մենք դրականապէս ցանկալի ենք համարում այդ պիէսը ներկայացրած տեսնել ոչ միայն Թիֆլիսում և Բագւում, այլ ամեն տեղ, ուր հայ կայ, մանաւանդ օտարացող, այլասերվող հայ։ Անկասկած երիտասարդ հեղինակն էլ աւելի ևս կը մշակէ իր պիէսը, որ ամենևին անպատուաբեր բան չէ. գրական կօրիֆէյներն անգամ իրանց աշխատութիւնները ենթարկում են փոփոխութիւնների, ուր մնաց թէ համեստ սկսնակները. աւելի անպատուաբեր է մեծամտութիւնը և շատ անգամ սրանից առաջացող անփոյթ վերաբերմունքը դէպի գրական վաստակները։

Ռուսահպատակների շարքում գրված հայ գաղթականներից 45 տուն գրված են Ախալքալաքի վրա։ Ներկայումս զինուորական ատեանը դրանցից ցուցակագրում է այն անձնաւորութիւններին, որոնք աշնանը պէտք է վիճակահանութեան ենթարկվեն. բայց շատերի անունը կայ, իրանք չը կան։

Սալլիմեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկուշաբթի, յունիսի 2-ին, տեղի ունեցաւ 1872 թուի կանոնադրութեան համաձայն հիմնված քաղաքային ուսումնարանների ուսուցիչների համաժողովի բացումը, որին ներկայ էին Վրաստանի էկզարխ Ալէքսիյ արքեպիսկոպոսը, կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Զավադսկի, Ալէքսանդրեան ուսուցչական ինստիտուտի վերատեսուչը և ժողովրդական ուսումնարանների դիրեկտորներն ու տեսուչները։ Բացման սկզբում տեղի ունեցած մաղթանքից յետոյ՝ Թիֆլիսի ուսուցչական ինստիտուտի կրօնուսոյցը արտասանեց մի ճառ, որի մէջ մատնացոյց արեց համաժողովի կատարելիք աշխատանքի կարևորութեան վրա։ Ապա օրհնվեց ուսումնարանական պիտոյքների ցուցահանդէսը, որ կազմված է համաժողովի առիթով։

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան մէջ կազմված գիտնական կոմիտէտը, որ քննում է միջնակարգ դպրոցները րէֆօրմի ենթարկելու հարցը, ի միջի այլոց քննեց նաև մասնաւոր ուսումնարանների հարցը և կարծիք յայտնեց, որ պէտք է այս ուսումնարաններից նրանց, որոնք չունեն պետական ուսումնարանների իրաւունքներ, ազատութիւն տալ կազմելու ուսուցման ծրագիրն այնպէս, որպէս հիմնադիրները յարմար կը գտնեն։

—

Թիֆլիսում գտնվող օպերետային խումբը վերջին երեք օրը միմեանց վրա տուեց մի օպերետ «Новое Обозрѣніе» անունով։ Օպերետը, իբրև նորութիւն, առաջին օրը գրաւել էր մեծ բազմութիւն, միւս օրերը այնքան, որ կիսով չափ թատրոնը լիքն էր հանդիսականներով։ Օպերետի մէջ դուրս են բերված ժամանակակից կեանքի մի քանի ծաղրական կողմերը և Թիֆլիսի կեանքից մի քանի գծեր։ Ընդհանրապէս օպերետը աննպաստ տպաւորութիւն թողեց. բացի մի քանի կրկնված ու ծամծմված սրախօսութիւններից Թիֆլիսի ջրի և մսի մասին, մնացածները տափակ սրախօսութիւններից բաղկացած մի խառնուրդ էր։ Փոքր ի շատէ հետաքրքրական էին Լէօնօվա և Պոնսկայա իրանց երգերով։ Օպերետը մի անգամ տեսնողը հաճութիւն չի զգայ միւս անգամ նրան տեսնելու։

—

Ստացանք Բագուից, օր. Արուսեակից, 1 րուբլի տկար, չքաւոր օրիորդի օգտին։

—

«Торг.-Пром. Газета» լրագիրը հաղորդում է, թէ երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութիւնը շուտով կը դիմէ քաղաքային և զէմստվօյի հասարակական ինքնավարութիւններին՝ խնդրելով օգնութեան հասնել տնայնագործական արդիւնաբերութեան։ Օգնութիւնը կարող է ցոյց տրվել նրանով, որ քաղաքային և զէմստվօյի ինքնավարութիւնները աջակցութիւն ցոյց կը տան տնայնագործներին պետական և հասարակական պատուէրներ ստանալու գործում, կը բաժանեն այս պատուէրները տնայնագործների և տնայնագործական ընկերութիւնների մէջ, կը հիմնեն արհեստանոցներ, որոնց մէջ տնայնագործները կարողանան աշխատել և կատարել ստացված պատուէրները։ Բացի սրանից, մինիստրութիւնը մտադիր է խնդրել, որ քաղաքային և զէմստվօյի ինքնավարութիւնները տնայնագործներին յանձնեն այն առարկաների պատրաստութիւնը, որոնք գործ են ածվում այդ ինքնավարութիւնների հիմնարկութիւնների մէջ։

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը մի շրջաբերականով պատուիրեց դպրոցական վարչութիւններին, որ խստութեամբ հսկեն միջնակարգ և տարրական դպրոցների աշակերտների վրա և թոյլ չը տան նրանց այս ամառվայ ընթացքում այցելելու այնպիսի հասարակական տեղեր, ինչպէս են կաֆէ-շանտանները, րէստօրանները, հիւրանոցները և այլն։

—

Վերջնականապէս վճռված է հիմնել Պետերբուրգում մսի բորսա, որի ծրագիրը կը հրատարակվի առաջիկայ յուլիս ամսի սկզբում։

—

Թիֆլիսի նահանգապետը տեղեկութիւն տուեց Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան, որ նա հնարաւոր չէ համարում հաստատել ուսումնարանական մասնաժողովի անդամի պաշտօնի մէջ բժիշկ Ա. Մ. Արղութեանին, իսկ ինչ վերաբերում է դումայի կողմից նոյն մասնաժողովի անդամ ընտրված Ս. Լիսիցեանին և Ռ. Յովհաննիսեանին, նահանգապետը խոստացել է տեղեկութիւն տալ նրանց մասին առանձին։

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի Լազարեան ճեմարանում քննութիւնները վերջացել են մայիսի 27-ին և ութերորդ դասարանից աւարտել են հետևեալ տասն և հինգ աշակերտները. 1) իշխան Լևոն Բէկթաբէկեան (թիֆլիսեցի), 2) Դաւթեան Իսահակ (գորեցի), 3) Անտոնեան Մանուկ (մօսկվացի), 4) Մերճանեան Կ. (Նոր-Նախիջևանցի), 5) Թաշճեան Մամ. (տագանրօգցի), 6) Թարսեղեան Ա. (քիշինեվցի), 7) Խաչիկեանց Խ. (Նոր-Նախիջևանցի), 8) Խաչատրեան Հ. (ալէքսանդրօպօլցի), 9) Սամուէլեան Լուդովիկ (քիշինեվցի), 10) Թամազեան (ղզլարցի), 11) Տիգիճեան (ստաւրօպօլցի), 12) Տէր-Մովսիսեան Յով. Մելիք-Նուբարեան (ղարաբաղցի), 13) Բաղդասարեանց (ղարաբաղցի), 14) Պօպօվեան (Նոր-Նախիջևանցի), 15) Զէրնիկեան Վ. (մելիտօպօլցի)։ Յիշեալ պատանիները իրանց ուսումը շարունակելու են բարձր ուսումնարաններում։ Սրանցից մէկը՝ այն է Սամուէլեանցը, արժանացաւ արծաթի մեդալ ստանալու իր առաջադիմութեան համար»։

—

ԿԱՂԶՈՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Մի շաբաթից աւելի է, որ Կարսի փոխանորդ Կիւրեղ վարդապետ Կիւրեղեան այստեղ է. Նա եկել է մեր կիսաշէն եկեղեցու գործով։ Մայիսի 25-ին, պատարագից յետոյ, մի գեղեցիկ քարոզ խօսեց, որով պարտաւորեցնում էր թէ կանանց և թէ տղամարդկանց, որքան կարելի է նուիրվեն տաճարի շինութեանը իրանց պարտքը կատարելով և մի և նոյն ժամանակ իր կողմից խոստացաւ ամեն մի խոչնդոտ հարթելով, չորս ամսից յետոյ եկեղեցին պատրաստի յանձնել իր հօտին։ Անկեղծ սրտով ցանկանում ենք Կիւրեղ վարդապետ Կիւրեղեանին եռանդ և աջողութիւն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

III

Եւ այդ ջանքերը պսակվում են փառաւոր յաղթանակով։ Մի քանի արիւնահեղ ընդհարումներից յետոյ սերբերը կարողանում են իրանց ձեռքը գցել մօտ 12 գիւղեր, ու փոքրիկ գաւառներ։ Այդ մի և նոյն ժամանակ նրանք պատգամաւորներ (Պրօտա Նենադօվիչ, Իւան Պրոտիչ և Պետար Զերդակլի)—են ուղարկում դէպի հիւսիս՝ ցեղակից Ռուսաստանի օգնութիւնը հայցելու։

Իսկ մինչև հարցի վերջնական լուծումը անհրաժեշտ էր գոնէ մի ժամանակաւոր կառավարութիւն հիմնել՝ տիրապետած երկրներում կարգ պահպանելու համար։ Հաւաքվում, խորհրդակցում են հայդուկային խմբերի առաջնորդները և բարձրագոյն իշխանութիւնը յանձնում Կարա Գէօրգիին, նրան անուանելով. «комендант србив»—սերբերի զօրավար։

—Բայց ես խստաբիրտ եմ, ասում է Գէօրգին. երկար խօսել չեմ սիրում. ում վրա որ բարկանամ, տեղն ու տեղը կը սպանեմ...

—Այժմ մեզ հէնց այդպիսի իշխանաւոր է հարկաւոր, պատասխանում են «կնեզները» և դրանով հաստատում իրանց ընտրութիւնը։

Կարա Գէօրգին լիովին արդարացնում է իր վրա դրված յոյսերը։ Նա կատարեալ անձնազոհութիւն և վեհութիւն է ցոյց տալիս թէ պատերազմի դաշտում և թէ ներքին գործերում, միշտ արդարութիւն է պաշտպանում թէ մերձաւորների և թէ հեռաւորների վերաբերմամբ։

1805 թ. փետրվարին Պետերբուրգից վերադառնում են սերբ պատգամաւորները, իրանց հետ վարդագոյն յոյսեր բերելով։ Ռուսաց կառավարութիւնը խոստացել էր օգնել սերբերին, բայց նպատակայարմար էր համարել այդ անել նախ խաղաղ ճանապարհով, բանակցութեան միջոցով։ Այդ պատճառով 1805 թ. ապրիլին սերբերի գլխաւորները, Թիւրքերի և կա-

---

ասել, որ մեզանից 40 դար առաջ շատ բարձր էր Բաբելօնի քաղաքակրթութիւնը։ «Եթէ մէկը անարգանքով է խօսում որ և է կնոջ մասին, —ասում է Խամմուրաբիի օրէնքը,—և ասածը չէ ապացուցանում փաստերով, այդպիսի մարդը պէտք է խարվի շիկացած երկաթով»։ Շատ գգոյշ կերպով մշակված են ամուսնալուծութեան օրէնքները։ Ամուսնալուծութեան պատճառներից մէկը կարող է լինել կնոջ ամլութիւնը։

Եթէ ամուսինն ուզենայ կնոջից բաժանվել առանց ծանրակշիռ պատճառների, այն ժամանակ նա պէտք է կնոջը բաժին տայ իր կարողութիւնից, որ երեխաները պահվեն։ Հաւասար բաժին են ստանում թէ տղաները և թէ աղջիկները։ Կինն էլ իրաւունք ունի ամուսնաթող լինելու, բայց նախապէս պատճառները յայտնելով. Եթէ արամբի կինը շռայլ ծախսերով կործանում է տունը, մարդուն աղքատացնում, դատաւորները նրան դատելու իրաւունք ունեն։ Եթէ ամուսինը դատարանում կասէ.— Ուզում եմ կնոջս հեռացնել,—այն դէպքում նրան իրաւունք կը տրվի կնաթող լինելու, բայց կինը իրաւունք չունի մարդուց տուգանք պահանջելու։ Սակայն այդպէս հեշտ չէ կարող մարդը կնոջը թողնել, եթէ կինը հիւանդ է։ Այս դէպքում օրէնքը խստութեամբ ստիպում է նրան խնամել հիւանդ կնոջը։ Օրէնքն առանձին հոգում է որբերի մասին։ Եթէ նրանց մայրը ցանկանայ կրկին ամուսնանալ, դատաւորների բոլոր հոգսն այն կը լինի, որ կինը իր հետ չը տանէ առաջին մարդուց մնացած կարողութիւնը, այլ մնայ բոլորը որբերին։

Այժմ մօտենանք այն զուգադիպութեանը, որ կայ Խամմուրաբիի օրէնքների և Երկրորդ Օրինաց գրքի մէջ։ Ամենից առաջ նմանութիւնը նրանումն է, որ երկու օրէնքներն էլ հիմնված են վրէժխնդրութեան սկզբունքի վրա։ Կարելի էր հետաքրքիր զուգագիծ առաջ բերել «Ելից» գրքի 21, 23, 24 գլուխներից և Խամմուրաբի օրէնքների 196—201 յօդուածներից։

—Եթէ կուի մէջ մէկ մարդ խփէ և վիրաւորէ միւսին,—ասում է Բաբելօնի օրէնքը, և երդմամբ ասէ, որ առանց դիտաւորութեան խփեցի, այն ժամանակ նա պէտք է վիրաւորվածին տուգանք տայ բժշկվելու համար։

—Եթէ երկու հոգի կռւում են,—ասում է Մովսէսի օրէնքը,—և մէկը միւսին խփում է քարով, բռունցքով և նա չէ մեռնում, միայն պառկում է անկողնում, իսկ վերկենալիս ման է գալիս փայտով, այն ժամանակ խփողը մահվան պատիժ չէ ստանում, այլ պէտք է տուգանք տայ նրան բժշկվելու և պարապ անցրած օրերի համար։

—Եթէ մարդիկ կռւի մէջ խփում են յղի կնոջը և նա վիժէ, բայց ուրիշ վնաս չէ լինում, այն ժամանակ խփողը պարտաւոր է այնքան տուգանք տալ, որ կը վճռէ կնոջ մարդը և սա պէտք է վճարէ դատաւորների ներկայութեամբ։ Իսկ եթէ վնաս պատահի, այն ժամանակ նրան անէք, ինչպէս որ նա արաւ—անձի տեղ անձ, աչքի տեղ աչք, ատամի տեղ ատամ, ձեռքի տեղ ձեռք, ոտքի տեղ ոտք։ Համարեա մի և նոյն ձևակերպութիւնն ունի նաև Խամմուրաբի օրէնքը։

Մովսէսի օրէնքը պատուիրում է—ով իր հօրը կամ մօրը ծեծէ, պատժի արժանի է, Խամմուրաբին հրամայում է—«կտրել ձեռքը»։

Ամենից հետաքրքրականն է երկու օրէնքների այն նմանութիւնը, երբ որ խօսում է եզի հարու տալու մասին։—«Եթէ կատաղած եզը մահու հարուած է տալիս մէկին, տէրն անպարտ է,—ասում է Խամմուրաբիի օրէնքը.—բայց եթէ եզը ուրիշ անգամ էլ է խփել, տէրը գիտէ բնաւորութիւնը և չէ կտրել նրա եղջիւրը կամ ախոռում չէ փակել, այն ժամանակ, եթէ եզը խփել է ազատ մարդու, նրա տէրը պէտք է տուգանք վճարէ կէս ման արծաթ։—Եթէ եզը խփէ տղամարդու կամ կնոջ, այնպէս որ նա մեռնի,—ասում է Մովսէսի օրէնքը, եզին քարկոծել, միսը չուտել, միայն եզի տէրը անպարտ է. բայց եթէ եզը երէկ, առաջի օրը դարձեալ խփել էր և այդ բանը տիրոջը յայտնի լինելով, չէ կապել նրան, այն ժամանակ եզին քարկոծել, իսկ տիրոջը մահու դատապարտել։ Եթէ եզը հարու է տալիս գերիին կամ աղախնուն, այն ժամանակ 30 սիկղ արծաթ տուգանք տալ նրանց տիրոջը, իսկ եզին քարկոծել։

Խամմուրաբիի օրէնքը խստութեամբ է գործ դնում jus talionis դէպի բժիշկները։ Անաջող վիրահատութեան համար հրամայում է կտրել նրա ձեռքը։

Խամմուրաբիի օրէնքները գործադրվում էին ոչ միայն Միջագետքում, այլ և մտան Պաղեստին հրէաների այնտեղ յայտնվելուց եօթը դար առաջ։ Իսկ ինչ է ապացուցանում այս զարմանալի օրէնքը, որի մասին այժմ խօսեցինք։ Ամենից առաջ հետևեալը։

Աշխարհիս մէջ գաղափարները յաջորդաբար անցնում են ազգից ազգ, դարից դար։ Ոչ մի ազգ չէ կարող ասել, թէ ինձ համար չեն գրվել ուրիշ ազգի օրէնքները, ես զարգանում եմ ինքնուրոյն կերպով։ Մինչև օրս պատմութիւնը չէ ճանաչում մի այնպիսի ազգ, որ կարողանար իրան ուրիշներից բաժանել։ Ասհասարակ երբ մի ազգ իրան անջատում է ուրիշներից, այդ բանը կը լինի հաւասարազօր ինքն իրան մահու վճիռ ստորագրելուն։

***

ռավարութեան ներկայացուցիչները հալածւում են Օստրուժնից խորհրդակցութեան ու բանակցութեան համար։ Բայց ոչ մի արդիւնք չէ տալիս այդ բանակցութիւնը. ուստի սերբերը որոշում են նորից շարունակել իրանց հերոսական կռիւը։

Կարա Գէօրգին մի քանի փառաւոր յաղթանակներ է տանում երկրի զանազան կողմերում—յաղթանակներ, որոնք երկիւղ են ազդում Կ. Պօլսում և մեղմացնում կառավարութեան վերաբերմունքը։

Սուլթանը սերբերին առաջարկում է տարեկան միայն 900,000 պիաստր հարկ վճարել, իսկ մնացած գործերը կառավարել սեփական իշխանութեամբ։ Սերբերը համաձայնութեան նշան են ցոյց տալիս. բայց սուլթանական խոստումը անիրագործելի է մնում։ Պատճառը հետևեալն էր։

Հէնց այդ ժամանակ (1806 թ.) սուլթանը դաշն է կապում Նապօլէօնի հետ և այդպիսով աւելի քիչ երկիւղ տածում դէպի Ռուսաստանի սպառնալիքները։ Նա վճռում է կտրուկ միջոցներով խեղդել սերբիական ապստամբութիւնը։ Սակայն կատարեալ անյաջողութեան են հանդիպում նրա բոլոր ջանքերը։ Կարա Գէօրգիի բանակը յաղթական արշաւանք է գործում երկրի զանազան կողմերը, կոտորում է թիւրքերին, գրաւում է շատ քաղաքներ ու գիւղեր և նոյն իսկ Բէլգրադը։ Այդպիսի աջողութիւնից յետոյ սերբերը լսել անգամ չեն ուզում հպատակութեան, հարկատուութեան մասին։ Նրանք կատարեալ անկախութեան են ձգտում։

Կարա Գէօրգին իր խելացի կառավարութեամբ միշտ վառ է պահում ժողովրդի ոգևորութիւնը։ Նա դօկտոր Ֆիլիպովիչի մշակած խորհուրդներին հետևելով, կարգաւորում է երկրի ներքին գործերը, թեթևացնում ու կանոնաւորում է հարկերը, խելացի հիմքերի վրա է դնում դատավարութիւնը նորահաստատ սենատի ղեկավարութեամբ. դպրոցներ է հիմնում և ամեն կերպ խնամք է տանում ժողովրդի մասին։

Կարա Գէօրգիի ամենագլխաւոր յատկութիւնը այն էր, որ արդարութիւնը պաշտպանելու համար չէր խնայում ոչ ոքի, նոյն իսկ իր հարազատներին։ Իբրև ապացոյց բաւական է յիշել այն պերճախօս փաստը, որ նա իր սեփական ձեռքով սպանում է մի հատիկ եղբօրը, երբ լսում է, որ այդ եղբայրը բռնաբարել է մի սերբ աղջկայ։

Ահա այդպիսի անաչառութիւնն ու հերոսութիւնն էր պատճառը, որ նա մինչև մահ կարողացաւ իր ձեռքը պահել իշխանութիւնը, թէև ունէր բազմաթիւ նախանձողներ ու թշնամիներ նոյն իսկ սերբերից։

Տարիներն անցնում էին իրար յետևից, բայց սերբ ժողովրդի ու թիւրք կառավարութեան անհաւասար կռիւը չէր դադարում։ Անհրաժեշտ էր նաև մի ուրիշ պետութեան միջամտութիւն, բայց այդ էլ չէր լինում, որովհետև ամբողջ Եւրօպան ընկճվել, կուչ էր եկել հզօր Նապօլէօնի երկիւղից։

Վերջապէս հասաւ 1811 թ., երբ Ռուսաստանը առաջ շարժեց իր ազատարար զօրքը՝ արիւնաշաղաղ սերբ եղբայրներին օգնելու համար։ Յաղթական քայլով քայլեց այդ զօրքը դէպի առաջ, հասաւ Դունայի ափերին, խլեց թիւրքերից շատ բերդեր ու քաղաքներ և 1812 թ. Բուկարեշտում կնքած դաշնագրով որոշ չափ ապահովեց Սերբիայի անկախութիւնը։ Դժբախտաբար երկար չը տևեց այդ ապահովութիւնը։ Հէնց այդ մի և նոյն ժամանակ Նապօլէօնը պատրաստում էր իր արշաւանքը դէպի Մօսկվա։ Նա առաջարկեց Թիւրքիային միանալ և հարուեց յարձակվել Ռուսաստանի վրա։ Դա մի կործանաբեր հանգամանք էր սերբերի համար։

Ռուսաստանի կրած պարտութիւնը աւելի սիրտ տուեց Թիւրքիային։ Նա վճռեց հանգամանքից օգտվել և արմատախիլ անել սերբիական շարժումը։ Սերբիան լցվեց թիւրք զօրքով. գետերի նման հոսեց արիւնը, հազարներով ընկան զոհերը և երկիրը մնաց աւերակ, անօգնական։ Կարա Գէօրգին իր ընկերների հետ փախաւ Աւստրիա, որտեղ նրանց բոլորին անպատւելի կերպով բանտարկեցին։

Այդպէս թշուառ Սերբիան զրկվեց իր պաշտպանից, կորցրեց Կարա Գէօրգիին և նրա զինակիցներին։ Յուսահատութեան թանձր քօղը պատեց ամեն կողմ, թիւրքական ծանր լուծը նորից ամրացաւ արիւնաքամ եղած երկրի վզին։ Բայց անցողական դրութիւն էր դա, մի զինադադար, որին շատ շուտով հետևեց նոր կռիւը (1815 թ.) աւելի ուժեղ թափով *)։

*) E. Laveleye: „Die Balkanländer“ հատ. I եր. 15.

Սերբիական այս նոր շարժման պարագլուխն էր Միլօշ Օբրենովիչը—վերջին օրերս սպանված Ալէքսանդր թագաւորի հօր ազգականը։

Ե. Թ.

ԱՒՍՏՐՕ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հակա-աւստրիական ցոյցերը Իտալիայում այնպիսի ծաւալ են ընդունում և այնպիսի երևոյթ են կազմում, որ չէ կարելի ուշադրութիւն չը դարձնել նրանց վրա։ Այսպէս կոչված իրրեդենտական շարժումը նորից ծագել է Իտալիայում և այն հանգամանքը, որ Իտալիան Աւստրիայի դաշնակիցն է և երեքպետեան դաշնակցութեան անդամ, աւելի ուժեղացնում է այդ շարժման նշանակութիւնը։

Իտալիան թէև դաշնակից է Աւստրիային, բայց իտալական ազգը երբէք չէ կարող մոռանալ, որ իր երկրի մի մասը դեռ գտնվում է աւստրիական տիրապետութեան տակ։ Ատելութիւնը դէպի Աւստրիան, Իտալիայի նախկին հարստահարիչը և թշնամին, մոխրի տակ ծածկված կրակի է նմանում, որ կարող է յանկարծ դուրս ժայթքել։ Եւ ահա Տրիէստում և Ինսբրուկում—իտալական ազգաբնակութիւն ունեցող քաղաքներում—պատահած դէպքերը, այն է աւստրիական կառավարութեան մերժումը իտալական համալսարան հիմնել, ատելութեան այդ հուրը արծարծող առիթն եղաւ։ Եւ իտալական ամբողջ ժողովուրդը, կարծես մի հոգի եղած, Հռոմից բռնած մինչև ամենահեռաւոր քաղաքները, սկսեց թնդացնել օդը «Abbasso Austria» —անկցի Աւստրիան—աղաղակներով։ Ահա Վենետիկում, այնտեղ, ուր մի ժամանակ աւելի զգալի էր աւստրիական լուծը, մի քանի հարիւր հոգի երիտասարդներ շրջապատել են ս. Մարկոսի հրապարակի վրա վառված մի խարոյկ. ամենքը բռնած ունեն իրանց ձեռքում մի մի ազգային դրօշակ. մի պատանի բարձր բռնած ունի մի այլ գոյնի դրօշակ—աւստրիական դրօշակը, որ նա ձգում է խարոյկի մէջ, ամբոխի «Abbasso Austria» գոռումներով։ Այսպիսի ցոյցեր տեղի են ունենում և Միլանում, Բոլօնիում, Նէապօլում, Հռոմում, Բարիում՝ ամեն տեղ, ուր կայ մի փոքր համալսարան։ Երիտասարդութիւնը ներկայ դէպքում հանդիսանում է լոկ նախայարձակ և նրան ուրախութեամբ հետևում են հասարակական և քաղաքական յայտնի դիրք ունեցող անձինք—պարլամենտի պատգամաւորներ, պրօֆէսօրներ, գրողներ, որոնց թւում և հռչակաւոր բանաստեղծ Ջօզուէ Կարդուչչի։ Նոյն իսկ տեղական իշխանութիւնները համակրութիւն են յայտնում այդ շարժման և աջակցութիւն ցոյց տալիս։ Շատ քաղաքներում քաղաքային վարչութիւնները ուսանողների պահանջով զարդարում են իտալական ազգային դրօշակներով հասարակական շինութիւնները ցոյցի օրերը և տալիս են իրանց սրահները միտինգների համար։ Վենետիկի համալսարանում դասախօսութիւնները դադարեցրած են ուսանողների խնդիրքով և նրանց փոխարէն պրօֆէսօրները արտասանում են գրգռիչ հայրենասիրական ճառեր, որոնք ընդհատվում են աղաղակներով. «Կեցցէ Տրէնտը. կեցցէ Տրիէստը. անկցի Աւստրիան»։ Նոյնը տեղի է ունեցել Նէապօլում և ուրիշ համալսարանական քաղաքներում։ Մամուլը, բնականաբար, համակրանքով է վերաբերվում այդ հակա-աւստրիական շարժման. վաղուց չէր լսվել այդպիսի խիստ և բարկացոտ ձայն Աւստրիայի դէմ, և որովհետև Իտալիայում մամուլը խոշոր քաղաքական նշանակութիւն ունի, ուստի այդ ձայնը չէ կարող անհետևանք անցնել երկու «դաշնակից» պետութիւնների ապագայ յարաբերութիւնների համար։ «Որքան գեղեցիկ է—ասում է ազդեցիկ «Soccolo» լրագիրը—այս ազնիւ բողոքը մեր հայրենիքի վաղեմի թշնամու հարստահարութիւնների դէմ։ Մենք չենք մոռացել և ոչ մէկը այն տանջանքներից, որ կրեցին մեր պապերը և հայրերը աւստրիական կառավարութեան շնորհիվ»։

Ճիշտ է, բոլոր այս շարժումը առաջացել է մի աննշան դէպքի առիթով, այն է, որ Ինսբրուկ քաղաքում գերմանացի ուսանողները ծեծել են մի քանի իտալացի ուսանողների և աւստրիական կառավարութիւնը մերժել է Տրիէստում իտալական համալսարան հիմնելու. բայց, ինչպէս ասացինք, պատճառները աւելի խոր պէտք է որոնել, այն է իրրեդենտական շարժման մէջ, որ կանհետանայ միայն այն ժամանակ, երբ կիրագործէ իր առաջադրած նպատակները։

Աւստրիան դեռ պաշտօնապէս ոչ մի քայլ չէ արել այդ ցոյցերը դադարեցնել տալու համար, բայց աւստրիական մամուլը նոյնպէս սկսել է բարկացկոտ ձայնով քննել և արտաքին գործերի օրգան կիսա-պաշտօնական «Fremdenblatt» թերթը մի շատ խիստ նկատողութիւն է տպել այդ հակա-աւստրիական շարժման մասին։

«Ուսանող համալսարանական երիտասարդութեան ցոյցերը—ասում է լրագիրը—որ ձգտում է նոր աւստրիական նահանգներ կորզել, ամենավատ միջոցն է տրամադրելու Աւստրիային բանալ իտալական համալսարան։ Ինսբրուկի դէպքերը իրրեդենտիստների համար յարմար առիթ էին ցոյցեր անելու։ Այնպիսի ընկերութիւնների գոյութիւնը, որոնք առանց վարանելու քարոզում են օտարի հողերի յափշտակութիւն, կարող է գրգռել ազգի մէջ շատ վտանգաւոր ցանկութիւններ։ Աւստրո-ունգարական հասարակական կարծիքի ըէակցիան, ի հարկէ, շուտով զգացնել կը տայ իրան։ Խօսել նահանգների, մի այնպիսի պետութեան նահանգների միացման մասին, որի հետ ապրում են բարեկամօրէն, ի հարկէ, կատարեալ սկանդալ է, որ աւելի կոպիտ է դառնում, եթէ յիշենք, որ խօսքը դաշնակցի մասին է։»

Ընդհանուր խաղաղութեան գործի համար պէտք է ցանկալ, որ թշնամական յարաբերութիւնները երկու պետութիւնների մէջ սուր կերպարանք չը ստանան։ Գալով իրրեդենտիստներին, պէտք է ասենք, որ այդ անունով պէտք է հասկանալ այն քաղաքական կուսակցութիւնը, որ պահանջում է միացնել Իտալիայի հետ օտարի տիրապետութեան տակ գտնվող այն բոլոր նահանգները, որոնց ազգաբնակութիւնը իտալերէն է խօսում։ Այդպիսի նահանգներն են—հարաւային Տիրօլը, Տրիէստը, Իստրիան, Դալմացիան, Նիցցան, Կորսիկան և Մալթան։ Իրրեդենտիստների պարագլուխն էր Մենօտտի Գարիբալդին, որ դեռ 1878-ին միտինգ գումարեց և պահանջեց խլել Աւստրիայից Տրիէստը։ Այդ կուսակցութեան մի քանի անդամները մինչև անգամ որոշեցին սպանել աւստրիական կայսր Ֆրանց-Յովսէփին, երբ նա 1883 թ. օգոստոսի 17-ին եկաւ Տրիէստ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Pro Armenia» լրագրի խմբագրութիւնը, օգտվելով այն հանգամանքից, որ Անատօլ Ֆրանս գտնվում է Հռոմում, դիմեց նրան՝ խնդրելով մի ճառ արտասանել հայկական հարցի մասին։ Անատօլ Ֆրանս համաձայնվեց և իր ճառի մէջ, ի միջի այլոց, ասաց հետևեալը. «Դուք գիտէք, որ իր ընդունակութիւններով և իր գործունէութեամբ հայ ժողովուրդը կարող է ստեղծել մի ամենաամուր կապ, որ կը միացնէ Ասիան Եւրօպայի հետ և որ նրա պատմական դերը կայանում է նրանում, որ նպաստէ թէ մտաւոր և թէ նիւթական փոխանակութեան աշխարհի այդ երկու մասերի մէջ։ Մինչև XIX դարը նա յարաբերութիւններ էր պահպանում Արևմուտքի հետ։ Այժմ նա ոչնչանում է՝ զոհ դարձած քրդի սրին։ Թող միայն հայ ժողովրդին թոյլ տրվի ապրել, և նա նորից կը դառնայ այն, ինչ որ եղել է առաջ—մի ամենաեռանդուն գործակալ արևմտեան կուլտուրայի Արևելքում։ Հայերը ձեզանից չեն խնդրում որ և է անիրագործելի բան. նրանք խնդրում են միայն, որ իրագործվեն Բեռլինի դաշնագրի զօրութեամբ Թիւրքիայի վրա դրված պարտաւորութիւնները»։ Իր ճառի վերջում Ֆրանս յոյս յայտնեց, որ Եւրօպայի հասարակական կարծիքի ձայնը կը ստիպէ, վերջապէս, դիւանագէտներին աւելի եռանդուն կերպով ձեռնամուխ լինել հայկական հարցի լուծմանը՝ համաձայն մարդասիրութեան և կուլտուրայի պահանջներին։

—«Times» լրագրին գրում են Սօֆիայից, որ թիւրքերը առաջվայ նման շարունակում են իրանց գազանութիւնները Մակեդօնիայի հիւսիսային շրջաններում, այս պատճառով էլ շատ գիւղացիներ միանում են բուլղար հրոսակային խմբերին։ Ադրիանօպօլսի վիլայէթից և ստացվում են ոչ—ուրախալի լուրեր։ Փախստականների ընդհանուր կարծիքն այն է, որ սահմանին մօտ գտնվող շրջանների հողագործ ազգաբնակութիւնը հետզհետէ կուղարկվի զանազան կողմեր և նրանց հողերի վրա կը բնակեցնվի օտար, գաղթական ազգաբնակութիւն Ալբանիայից կամ ուրիշ տեղերից։ Բօլգարիան անընդհատ լցվում է փախստականներով Մակեդօնիայից և Ադրիանօպօլսի վիլայէթից։ Մօնաստիրի վիլայէթում արդէն հիմա զգացվում է ուտելեղէնի պակասութիւն. քաղաքներում հացի գինը կրկնապատիկ թանգացել է. նոյն երևոյթը նկատվում է Մակեդօնիայի միւս վիլայէթներում ևս։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

2 յունիսի

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Բոլոր պատգամաւորների և սենատօրների նիստում, որ տեղի ունեցաւ երէկ երեկոյեան, վճռված է միաձայն ընտրել սերբիական թագաւոր Պետր Կարագէօրգիեվիչին, սակայն անհրաժեշտ է դատված նախապէս մի քանի փոփոխութիւններ անել 1888 թւի սահմանադրութեան մէջ, որը նախ և առաջ կը վերականգնվի։—Բէլգրադեան մի քանի ընտանիքներ միջնորդեցին՝ թոյլատրել իրանց հեռանալ հայրենիքից, բայց կառավարութիւնը մերժեց նրանց։ Թագաւորի մարմնի դիահատութեան հետևանքները. «Գանգի պատերի հաստութիւնը 11 միլիմէտր է, այն ինչ բնական դրութեան մէջ նա 6 միլիմէտրից աւելի չէ լինում. մեծ ուղեղի մէջ միացումն գանգի հետ. փոքր ուղեղի ծաւալը մեծացած է. լեարդը բնականից դուրս մեծ է, սև գոյնի, մի և նոյն ժամանակ նկատվում է ճարպային փոփոխութիւն։

ՍՕՖԻԱ։ «Բօլգարական գործակալութիւնը հաղորդում է, որ թիւրքական յայտարարութիւնների հակառակ, ոչ մէկ հրոսակախումբ չէ անցել բօլգարական սահմանը Թիւրքիայից։

ԺԸՆԷՎ։ Կարագէօրգիեվիչ հեռագիր ստացաւ Ջէմլինից, որ ազգային ժողովը նրան Սերբիայի թագաւոր ընտրեց միաձայն։

ՀՌՈՄ։ Այսօր երեկոյեան Ցանարդէլլին ընդունվեց թագաւորից, որին ամենքը խորհուրդ են տալիս նորից յանձնել նրան կաբինէտի կազմակերպութիւնը։

ԱՏԷՆ։ Մուլլան գրաւեց սայլախումբը պաշարով Գարրէրօի և Բօգօտլէի միջև։ Գնդապետ Կօքբէ Գալադիում շրջապատված է։

ՋԷՄԼԻՆ։ Պետր Կարագէօրգիեվիչ միաձայն ընտրված է թագաւոր։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Սկուպշտինայի և սենատի ընդհանուր նիստում Պետր Կարագէօրգիեվիչ միաձայն յայտարարված է Սերբիայի թագաւոր։ Նոր թագաւորի մօտ պատգամաւորութիւն է ուղևորվում Ժընէվ։ Այդ լուրը ամեն տեղ մեծ ոգևորութեամբ ընդունվեց։ Ընտրութիւններից առաջ սենատը և սկուպշտինան վճռեցին վերականգնել 1888 թւի սահմանադրութիւնը, Օբրէնովիչների դինաստիան փոխարինելով ուրիշով, նոյնպէս և մի քանի այլ աննշան փոփոխութիւններով։

3 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ի նկատի ունենալով Պետերբուրգից «Times» լրագրում տպագրված Ռուսաստանին թշնամաբար վերաբերվող թղթակցութիւնները, նոյնպէս և այդ թղթակցութիւնների մէջ պարունակվող շատ տեղեկութիւնների հնարած լինելը, ներքին գործերի մինիստրը, իրան վերապահված իշխանութեամբ, կարգադրութիւն արեց վերոյիշեալ լրագրի Պետերբուրգի թղթակից Բրախամին կայսրութեան սահմաններից աքսորելու մասին։ Դրանից յետոյ «Times» լրագրում երևացին մի շարք յօդուածներ, որոնց մէջ Բրախամի Ռուսաստանից աքսորելու նկարագրութիւնը բացատրված էր այնպիսի տեղեկութիւններով, որոնք հակառակ էին ճշմարտութեան։ Ի միջի այլոց հաղորդվում էր, որ իբր թէ ոստիկանութիւնը սպառնում էր Բրախամին էտապով ուղարկել, բայց իսկապէս Բրախամ հեռացրվեց արտասահման որոշված ձևականութիւնների բոլոր օրէնքները պահպանելով։ Ոչինչ սպառնալիքներ նրան չէին արված, մի և նոյն ժամանակ, մեծբրիտանական դեսպանի միջնորդութիւնը անմիջապէս յարգելով, վերոյիշեալ թղթակցի Պետերբուրգից հեռացնելը յետաձգված էր երեք օրով։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Ազգային ժողովը բացվեց նախագահ Վելիմիրօվիչի ճառով, որը առաջարկեց թագաւոր ընտրել Պետր Կարագէօրգիեվիչին։ Տեղի ունեցան ոգևորված «Ժիվիօ»-ի աղաղակները։ Ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ միաձայն անուանական ձայնատուութեամբ։ Մեծ հրճւանք է տիրում։ Տեղի ունեցաւ թնդանօթաձգութիւն 101 անգամ։

ՀՌՈՄ։ Թագաւորը յանձնարարեց Ցանարդէլլիին յանձն առնել նոր մինիստրութեան կազմակերպութիւնը։ Ցանարդէլլին խնդրեց ժամանակ տալ իրան հարցը քննելու համար։

ՎԻԷՆՆԱ։ Կայսրը հրաւիրեց իր մօտ Ապօնիին, Զակիին, Շապարիին և Ֆէյէրվարիին։ Հրաւէրը ունգարական մինիստրական ճգնաժամի սկիզբն է համարվում։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Հէնց որ տեղի ունեցաւ թագաւորի ընտրութիւնը, արդարադատութեան մինիստրը դուրս եկաւ պատշգամբը և դիմեց պալատի առաջ հաւաքված ամբոխին, որը «Ժիվիօ»-ի ոգևորված բացագանչութիւններով պատասխանեց։ Զօրքերը շարքով կանգնած էին պալատի առաջ։ Ամբողջ քաղաքի մէջ մեծ ոգևորութիւն է տիրում։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Կառավարութեան այն հեռագրին,

որով Ավվակումովիչ ծանուցեց իշխան Պետր Կարագէօրգիեվիչին տեղի ունեցած ընտրութեան մասին, ստացաւ հետեւեալ պատասխանը. «Իմ թանգագին ժողովրդի, իմ հաւատարիմ զօրքի և հայրենասիրական կառավարութեան հաւատարմութեան ապացոյցները խորը կերպով զգացրեցին ինձ։ Իմ սերբիական հոգու խորքից շնորհակալութիւն եմ յայտնում, Նախախնամութեանը, որ արժանացրեց ինձ Աստուծու շնորհով և կամքով բարձրանալ իմ բաղդաւոր նախահայրերի գահը։ Ձեզ, պարոն մինիստր-նախագահ, և երկիրը կառավարող ձեր ընկերներին խնդրում եմ ընդունել իմ արքայական շնորհակալութիւնը և հաւաստիացումն իմ յատուկ բարեհաճութեանս»։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Կառավարութեան յայտարարութեանը ազգային ժողովը պատասխանեց մի վճռով, որի մէջ ասված է, որ ազգային ժողովը հիացմունքով ընդունում է յունիսի 11-ի դէպքերի շնորհիւ ստեղծված նոր դրութիւնը, յայտնում է կատարեալ համերաշխութիւն սերբիական ժողովրդի և սերբիական ամբողջ զօրքի զգացմունքների հետ և ընդունում է ու հաւանում զօրքի ընթացքին, որը ներկայանում է կարգի և օրինականութեան պաշտպան, որը էր և կը լինի Սերբիայի փայլուն ապագայի գրաւական։ Միաժամանակ ազգային ժողովը պարտաւոր էր երախտագիտութիւն յայտնել կառավարութեանը այն հայրենասիրութեան համար, որ ցոյց տուեց ճակատագրական վայրկեաններին։ Ազգային ժողովը հաւանութիւն է տալիս կառավարութեան կարգադրութեանը, որը պէտք է գործերը վարէ մինչև նոր թագաւորի գալը։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Ազգային ժողովում կառավարութիւնը կարդաց յայտարարութիւն, որի մէջ մանրամասն է անում մայիսի 29-ի ժողովի և ներկայ կառավարութեան կազմակերպութեան վրայ։ Կառավարութիւնը իր առաջին և գլխաւոր պարտաւորութիւնը համարեց հոգ տանել հանգստութիւնը, կարգը և օրինականութիւնը պահպանելու մասին երկրի մէջ՝ գումարելով ազգային ժողով, և վերականգնելով 1901 թւի սահմանադրութիւնը։ Կառավարութիւնը յայտարարում է, որ, աջակցված լինելով ազգի և զօրքի կողմից, նա պահպանեց հանգստութիւնը և կարգը երկրի մէջ։ Կառավարութիւնը ազգային ժողովրդական ներկայացուցչութեանն է թողնում մայիսի 29-ի անցքերի և յետագայ ժամանակվայ իր գործունէութեան գնահատութիւնը և հրաւիրում է ժողովը կատարել իր պարտքը՝ ձեռք զարկել թագաւորի ընտրութեանը և որոշումն կայացնել սահմանադրութեան վերաբերմամբ։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Շուտով 11 ժամից յետոյ պատգամաւորներին եկան սեղանապետ Վելիմիրովիչ բացեց նիստը մի կարճ ճառով և առաջարկեց սկսել թագաւորի ընտրութիւնը անուանական ձայնատուութեամբ։ [illegible] յայտարարեց «ժիվիօ» և պատիւ Պետր Կարագէորգիեվիչի։ «Ժիվիօ»-ն ոգևորութեամբ կրկնեցին ներկայ եղողները և պալատի առաջ կանգնած ամբոխը։ Հէնց որ ձայնատուներից առաջինը արտասանեց Պետր անունը, «ժիվիօ»-ի աղաղակները կրկնապատկվեցին։ Նոյն օվացիաներն արեցին երկրորդ ձայնատու պատգամաւորին։ Վելիմիրովիչ հրաւիրեց բաւականանալ միայն ընտրվողի անունով, այդ պատճառով էլ ընտրութիւնը շատ շուտ աւարտվեց։ Տեղի ունեցան «ժիվիօ»-ի նոր աղաղակներ։ Գէնչիչ և Ավվակումովիչ ողջունեցին նոր թագաւորին կարճ ճառերով, որոնք ծածկվեցան ծափահարութիւններով։ Վեչիմիրովիչի առաջարկութիւնը հեռագրով հաղորդել տեղեկութիւն Պետր Կարագէօրգիեվիչին ընտրութեան հետեանքների մասին, առանձին պատգամաւորութեան միջոցով յանձնել թագաւորին ընտրութեան ակտը, նոյնպէս և ընտրել պատգամաւորութիւն, ընդունվեց։ Նիստը փակվեց 5 ժամին կէսօրից յետոյ։ Բերդից տեղի ունեցաւ թնդանօթաձգութիւն 101 անգամ։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Պատգամաւորութիւնը, որը կերթայ Ժընեվ նորընտրեալ թագաւորի ետեւից, բաղկացած է 24 անձերից, որոնց թւում 4 սենատօրներ և 20 պատգամաւորներ։ Պատգամաւորութիւնը ուղեւորվում է վաղը թագաւորի մօտ որպէս զինւորական սվիտա ուղարկվող օֆիցէրների հետ։

ԺԸՆԷՎ։ Պետր Կարագէօրգիեվիչ յայտնեց «Շվէյցարական Հեռագրական գործակալութեան» ներկայացուցչին, որ ինքն կընդունէ սերբիական թագը, կը կրէ Պետր I անունը, կը դիմէ կոչով սերբիական ժողովրդին և ճանապարհ կընկնի Վիէննայի վրայով երեք հինգշաբթի։

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողովի Դիլլօն Բօուլը պաշտպանողականը հարցնում է, թէ արդեօք բրիտանական կառավարութիւնը դիտաւորութիւն ունի [illegible] սերբական թագաւորի և թագուհու սպանութեանը մասնակցած անձանց հետ, [illegible] Համաձայնը հարցնում է, թէ ինչ դեր է [illegible] բրիտանական կառավարութիւնը վերջին դէպքերի վերաբերմամբ և արդեօք տեղի ունեցաւ [illegible] պետութիւնների միջև [illegible] վերաբերմամբ։ Բալֆուր պատասխանում է, որ [illegible] թագաւորի մօտ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱՒՈՒՋ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽՈՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱԶԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ՇՔԵՂ“

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱԼԲՈՄԻ

Ա. պրակը

Հայրենի յիշատակների 10 ընտիր ֆօտօտիպ նկարներով (18×24 մեծութեամբ)։

Գինն է 1 ր. 50 կօպ. 10-ից աւելի գնողներին 20% զեղչ։

Դիմել՝ Թիֆլիս, Պուշկինեան Պասաժ
1—10 Ֆօտօտիպ Գնունի—Մարիմ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

ամառանոցի համար ՈՒՍԵԱԼ ԿԻՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉՈՒՀՈՒ պաշտօնով։ Ձմեռը ես կարող է ունենալ տեղ Թիֆլիսում։ Դիմել՝ Մադաթեան կղզի, Ջաղէթեանի գործարանը։ 1—3

Բազմամեայ փորձառութիւն ունեցող

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

ՈՐՈՆՈՒՄ Է ՊԱՇՏՕՆ

գանձապահի, պատասխանատու գործակատարի և կալուածքի կառավարչի։ Ունի և գրաւական։ Аргутинская, 5-й уч., д. № 58.
3—5

Լոյս տեսաւ

ԼԷՕ

ԹԱԹԱՒՄԱՆ ԳԻՇԵՐ

Գինն է 5 կօպ.

Գումարով ցանկացողները դիմելու են Թիֆլիս, «Ն. Բոզարջեանց և որդիք» առևտրական տուն, Գէորգ Բաբուրեանցին։ 2—3

Լոյս տեսան

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՑԵԱՆՑԻ

«Կեանքի ռօմանից» վէպիկ	25 կ.
«Լօխմանի հէքիմը» պատկեր. . . .	8 »
«Էմիլ Զօլա» տեսութիւն.	5 »

Վաճառվում են գրավաճառանոցներում։ Գրքերի պահեստը «Գուտտէնբերգ» գրավաճառանոցում։ 2—3

ՇԱՊԻՆ-ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻ Մ. ԱԴԱՄԻ ՈՐԴԻ

ԳԱԼՈՒՍՏ ՎԱՐԴԱՆՕՎ

արհեստը սափրիչ է, երեսը քիչ ծաղկոտ, Եալթայէն ելլը եօթը տարի է. հասակը 30 տարեկան է. ի սէր ազգութեան, ով որ գիտէ, թող հաղորդէ Եալտա, Աւետիս Յարութիւնեանին.
Кофейня Аветиса Арутюняна, 8—10

МИ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ

ցանկանում է ունենալ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԵՐ կամ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉՈՒՀՈՒ ՊԱՇՏՕՆ հայ ընտանիքներում, Թիֆլիսում կամ այլ քաղաքներում։ Կարող է գնալ ընտանիքների հետ և ամարանոց։ Դիմել՝ Կրիլօվսկայա փողոցի և Միքայէլեան պրօսպէկտի անկիւն, «Շամիրամ» ճաշարան, Մովսէս Յօհնանեանին։ 5—5

ԾԱՆՈՅՑ

Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան Վարչութիւնը հրաւիրում է ընկերութեան պ.պ. բաժնետէրերին ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ, որը տեղի է ունենալու ուրբաթ սոյն յունիսի 6-ին, երեկոյեան 8 ժամին, Քաղաքային տան դահլիճում, յունիսի 1-ին չը կայացած ժողովի փոխարէն, քննելու հետեւեալ հարցերը. 1) Տարեկան ընդհանուր ժողովի վերաբերեալ և 2) Ընկերութեան ապագայ գործողութեան վերաբերեալ։

Համաձայն Ընկերութեան պայմանագրի 29-րդ յօդուածի, ժողովը, իբրև երկրորդական, կը համարվի իբրև կայացած, բաժնետէրերի ամեն քանակութեան ներկայութեամբ։ 1—1

УДЕШЕВЛЕННЫЯ ЦѢНЫ

2-го, 3-го, 4-го, 5-го, 6-го и 7-го іюня

ВЪ МАГАЗИНѢ

П. С. ДОРОЖНОВА

Сололакская улица, домъ Гурґенова, телефонъ № 583,

ВЪ ПРОДОЛЖЕНІИ ШЕСТИ ДНЕЙ

Съ 2-го по 7-е Іюня

Чтобы не оставалось остатка сезонныхъ товаровъ

Всѣ Весенные и Лѣтные Сезонные Товары.

БУДУТЪ ПРОДОВАТЬСЯ

ПО ЗНАЧИТЕЛЬНО УМЕНЬШЕННЫМЪ ЦѢНАМЪ 2—2

УДЕШЕВЛЕННЫЯ ЦѢНЫ

Անդրկովկասեան երկաթուղիների Վարչութիւնը

յայտարարում է, որ հինգշաբթի, յունիսի 5-ին, Նաւթլուղ կայարանում, առաւօտեան ժամի 10-ին, կը ծախվեն ստացողից չընդունված՝ գինով լիք հինգ տիկեր, որոնք ուղարկված են Գանձակից Նաւթլուղ, № 1867, 237 պուդ։ Գինին կը ծախվի աճուրդի ժամանակ առաջարկված ամենաբարձր գնով։ (3, 4, 5-ին) 2—3

ԳՈՒՏՏԷՆԲԵՐԳ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

«Էմինեան Ազգագրական Ժողովածու» դ. հատոր, ժողովրդական հէքիաթ, հաւաքեց Ս. Հայկունի, գինն է	1 ր. 25 կ.
«Բուրդ բէգ», Շուտի, բ. հատոր (ա. հատորը 20 կ.)	20 »
«Զանգիւլում», 600 տուն, ժողովեց Հ. Տէր-Աստուածատրեան	30 »
«Մարդը և իր ցեղը» պրօֆէսօր Աբրէխտի, թարգմանութիւն Ծաղիկեանի	30 »
«Համառօտութիւն բիւզանդական կայսրների պատմութեան», Հ. Գէլցէրի, գերման. Թարգմանեց Մ. վարդ. Տէր-Մովսիսեանց	1 ր. — »
«Սև յաղթանակ», Բ. Այվազեանի, վէպիկ	25 »
«Ապուշը», Թարգմ. օր. Ն. Աղանեան	5 »
«Աստուած գիտէ արդարն ու մեղաւորը», Տօլստօյի	5 »
«Անտղտապետ Ֆրեդերիկ», Թարգմ. Գ. ք. Աղանեանց	40 »
«Մանուկն իմաստուն և սատանան», Թարգմ. Մամուլեան	20 »
«Զէյկաշը և հին ժամանակի պատմութիւնը», Մուշէ վարդապետ	25 »
«Բարոյական պատմութիւններ մանուկների համար	40 »
«Անահիտ» Աղայեանի	30 »
«Բարաբբա», Թարգմանութիւն Պարգեանի	1 ր. 50 »
«Մակեդոնիա», Ա—Դօ	7 »

Դիմել.—Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“, Тифлисъ, д. Лалаева, на Дворцовой улицѣ, Г. Галустяну. 2—3

ԹԻՖԼԻՍԻ (торговая) ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ

գտնվում է ֆինանսների մինիստրութեան իրաւասութեան տակ. հիմնված է Թիֆլիսի վաճառականական դասի կողմից. ԴԱՍԸՆԹԱՑԲԸ ԵՕԹՆԱՄԵԱՅ Է։ Առաջին դասարան ընդունվում են առանց քննութեան այն աշակերտները, որոնք աւարտել են իրանց ուսման ընթացքը քաղաքային ուսումնարաններում (1872 թւի կանոնադրութեամբ)։ Ուսման վարձը 80 րուբլի է։

Ընթացաւարտների իրաւունքները.

Անձնական պատւաւոր քաղաքացու կոչում՝ հինգ տարի առևտրական հիմնարկութիւնների մէջ ծառայելուց յետոյ։ Պետական ծառայութեան մէջ իրաւունք՝ առանց քննութեան ստանալու առաջին աստիճանը (չինը)։ Զինուորագրութեան մէջ ընթացաւարտները կօգտվեն այն իրաւունքներով, որոնցով օգտվում են երկրորդ կարգի ուսումնարաններում աւարտողները։

Պարապմունքները սկսվում են սեպտեմբերի 1-ից։

Խնդիրքները, մետրիկական, կոչման և ծաղկի պատուաստման վկայականների հետ միասին ընդունվում են Թիֆլիսի առևտրական (коммерческій) ուսումնարանի դիւանատանը ամեն օր, ժամի 9-ից մինչև 2։ 3—3

Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրավաճառանոցում

վաճառվում են հետեւեալ հայերէն նոր գրքերը՝

ԱՂԱԲԱԼԵԱՆՑ Բ., Բանաստեղծութիւններ, առաջին հատոր, Ալէքսանդրօպօլ 1903 թ. գ. 30 կ.
ԱՂԱՅԵԱՆՑ Ղ., Անահիտ, Գ տիպ, Թիֆլիս 1903 թ. գինն է 30 կօպէկ.
ԳՕՐԿԻՅ Մ., Չէլկաշ և հին ժամանակի պատմութիւններ, Թիֆլիս 1902 թ. գ. 25 կ.
ԼԷՕ, Գրիգոր Արծրունի, հատոր երկրորդ, Թիֆլիս 1903 թ. երեք հատորի գինը 3 րուբլի.
ԿՈՐԵԼԼԻ Մ., Բարաբբա, Քրիստոսի ժամանակակից վէպ, երկու մաս, Թիֆլ. 1903 թ. գ. 1 ր. 50 կ.
ՀԱՅԿՈՒՆԻ Ս., Էմինեան ազգագրական ժողովածու, հատոր Բ., ժողովրդական վէպ և հէքիաթ, գ. 1 ր. 25 կ., հատոր Դ., ժողովրդական հէքիաթ, Մօսկ.—Վաղարշ. գ. 1 ր. 25 կ.
Ներսէս Մեծի յաջորդներ—Տ. Շահակ Մանազկերտացի, Թիֆլիս 1903 թ. գ. 15 կ.
ՇԱՀԱԶԻԶ ԵՐ., Պատմական պատկերներ, Թիֆլիս 1903 թ. գ. 60 կ.
ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ Մ., Տաղեր, հեղինակի պատկերով և Լէօի առաջաբանով, Թիֆլիս 1903 թ. գինն է 40 կօպէկ.
ԵՍԱՅԵԱՆՑ, Էմիլ Զօլա նրա կեանքը և գրական գործունէութիւնը, Թիֆլիս 1903 թ. գ. 40 կ.
» Լօխմանի հէքիմը, պատկեր, Թիֆլիս 1903 գինն է 8 կ.

Դիմել՝ Въ Тифлисъ, въ Центральную Книжную Торговлю. 3—3

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 3 Іюня 1903 г. Электропечатня Груз. Изд. Т—ва, В. Ванкская ул.